

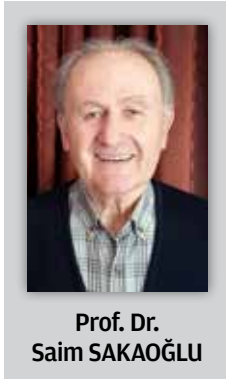

VE ÇAYBAŞI CADDESİ SUSUVERDİ...

Aralıklarla olmak üzere beş sayıdır Çaybaşı konuşturu, Çaybaşılılar konuşturu. Artık ne o konuşturu Çaybaşı var, ne o Çaybaşılılar... Söz, geldi, döndü, dolaştı ve sessizliğe bıraktı yerini. Bu, konu ile ilgili son yazımızda eski ve yeni Çaybaşı Caddesi'nden ve sakinlerinden son defa söz edip noktayı koyacağız. Bu son yazımızdaki bizim de bulduğumuz dışındaki bütün fotoğraflar tarafımızdan çekilmiştir.

Taaa Melike Hatun Kadınlar Pazarı'nın sağından başlayıp günümüzde hangi amaçla kullanıldığını bilemediğim Büyük Otel'in önünden geçerek Hâkimiyeti Milliye İlkokulu'nu soluna alarak kendini Akdeniz'in kollarına atmanın heyecanını yaşayan Ulurmak Karaman Caddesi... Hatırladığım ilk günlere şöyle bir dönmek istesem hatırama neler takılmayacak ki... İşte onlardan sadece biri...

Çaybaşı Caddesi'ne dönüp de bir zamanlar Aşık Şem'i'nin de yaşadığı Paşalı Köprü'ye doğru uzanırız. Daha başlarda benim çocuk oyunlarına renk katan çıkmaz sokaklara, dev kavak ağaçlarına ve meşhur dört yol ağzına ulaşılacaksınız. İşte bizim buralarda bütün safiyetimizle oynadığımız saatlerde uzaklardan

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

yükselen madenî bir ses bizleri oyunumuzdan koparıp kendine çekiverecektir.

Yıl, sonradan İkinci Dünya Savaşı diye anılacak olan büyük savaşın bittiği dönem. Ulurmak kavşağındaki bir elektrik direğindeki, adının sonradan hoparlör olduğunu öğreneceğimiz kocaman bir hu-

niden yükselen ses bizim çok sevdiğimiz bir oyundu. Daha evlerimizde elektrik yok, radyo yok, sinemanın ne olduğunu bilmiyoruz ama o kocaman huninin içine saklanan bir amca bir şeyler söylüyor. Bu amca bir süredir o elektrik direğine çıkıp girdiği huninin içinden bizlere görünmeden ha bire konuşuyor.

Çok sonraları ağabeyimden öğreneceğim. Meğer savaşın son yıllarından başlayarak şehrimizin 15 kadar noktasına çekilen hatlar yoluyla insanlarımız bilgilendiriliyordu. Şerafeddin Camii'nin civarında bir yerden yönetilen bir sistemle şehre haber yayını yapılmıştı. Ama biz çocuklar bunlardan habersiz işin oyun tarafındayız. Konuşulanlar, arada bir geçen, onun da gavurca olduğunu öğrendiğimiz kelimeler hiç umurumuzda değil. Öyle ya, amcanın biri direğe çıkmış, kocaman huninin içine saklanıp ha bire konuşuyor. Kim takar harmanbişi,

çelik çomağı... Amca yine direğe saklanıp konuşuyor ya.

Şimdi gelelim fotoğraflarımıza... Onları numaralayıp haklarında yeterli açıklamayı yapacağım. Kerpiç duvarlarla korunan onlarca mahzun evimizin bugün yüksek duvarlarla, o da yetmezmiş gibi tel örgülerle güvenli bir ortama çevrili-vermeleri geliştiğimizin bir göstergesi olabilir mi?

Çaybaşı Caddesi, şehir merkezinden şehrin güneyine doğru akıp giden uzun bir yoldur. Galiba Çaybaşı Caddesi de bu yolun üzerindeki ilk dört yol ağzının daha canlı olanıdır. Fotoğrafta üç tabelanın asılı olduğu direğin yerinde vaktiyle Çaybaşı Fırını vardı, ancak yıkılınca

yerinde bir tür çöplük oluşuverdi. Üsteki tabelada caddemizin adı yazılırken altındakinde de Vakıf Hastanesi işaret ediliyordu. Sahi, bu hastane ne oldu dersiniz? Eskilerin deyişle hâk ile yeksân (yerle bir) oluverdi. Artık şehrin o tarafları hastanesiz... Penceresi görülen evde vaktiyle Naltekin Ailesi oturuyordu da Ali ve Abdullah kardeşler orda büyümüşlerdi.

Günümüzde Ulurmak Caddesi, Karatay ile Meram ilçelerinin sınırını oluşturuyor. Fotoğrafta görülen Çaybaşı / Süper Market'i, ilk fotoğrafımızın karşı köşesinde açılmıştı ve oraların ilk gösterişli marketi idi. Şimdi ise orası başka bir market zincirinin adıyla anılıyor. Ana cadde üzerinde vaktiyle otobüs durağı vardı. Zaman zaman sözünü ettiğimiz İkinci Dünya Savaşı ve sonucu ile ilgili haberlerin yayımlandığı hoparlör de oradaki bir direğe bağlı idi. Günümüzde ise caddemizin üzerinde görülen bu birkaç katlı bina yerinde duruyor. Ancak onun ötesinde hiçbir bina bırakılmamıştır. Genç yaşta kaybettiğimiz Çumralı Uzman doktorumuz Mustafa Akın'ın kayınpederi de bir süre karşıdaki eski yapıların ilkinde oturmuş. O bina önceki Çarıkveliler diye anılan, bizim de aile dostumuz olan bir aileye aitti.

Caddemizin hemen başları... Sağdaki elektrik direği aynı zamanda otobüs durağının tabelasının bağlı olduğu yer. Hemen ötesindeki duvar ise Erenler lakaplı ailenin küçük bahçesinin duvarı... Yol kenarındaki taşlar güvenlik için... Özellikle kamyonların duvarlara aşırı derecede yaklaşıp yıkıma yol açmasını önlemek için güvenlik amacıyla konulmuştur

Caddemiz, sağ koldaki bütün evlerin kar kürür (kürer) gibi kürünürmesi sonunda artık evsizleşen arsalar bir tür boş arazi halini almıştı. Derken Çaybaşı Konutları gündeme geliverdi. (Nedense son dakikada ad Mesnevi Konutları'na çevriliverdi!) Ve o evlerin yerlerine sağda görülen goccaman binalar dikiliverdi! Ancak sol taraftaki evler hâlâ kullanılıyordu. İşte onların eski sahipleri: Müsellimler, Erzincanlılar, Türkmenler, Edirneligil (sonrakileri bilmiyorum ve daha öncesi Abdullah Efendiler).

Caddemizin ilk apartmanı... Müsellim Amca'nım evi. İki de kiracısı var. Önceki evde galiba İbrahim Tekbaşlar oturuyordu. Ama çok önceleri oturanları ise Kâtipler diye anılan bir aile idi. Apartmandan

sonraki uzun duvarın arkasında iki yaşlı hanımın evleri vardı. Derken sırasıyla Erzincanlıların, Tahir Amca'nın, Türkmenlerin ve Edirnelilerin evleri.

Kar artığı günler... Sağ taraftaki duvar bizim evin... Üstteki pencere harciyenin daşlığının uzantısı... Öbür pencere ise samanlığın... Derken Mihçıların ve Özgüzarların evleri... Soldaki ev ise Edirneligilin... Yaya kim mi? Babası Muttalip Amca'dan sonra mahallemizde bakkallık yapan Mehmet Kal... Soldaki araba bizim 2000 Nissan... Bir motosikletliden başka canlı var mı? Yağmur sonrasının soğuk havası... Fotoğrafları çekerken bayağı üşüdüğümü hatırlıyorum.

Evimizin giriş kapısı... Sağı ve üstü yardım istiyor gibi. Ve benim çocukluğumda gelip geçenleri seyrettiğim harciyenin sokağa bakan penceresi. Bu kapı her asfalt dökümünde biraz daha aşağıda kalan yapıyla dikkatimizi çekiyor. Bir zamanlar içeri dimdik vaziyette adım atarken sonra başımızı eğmek zorunda kalıyorduk. Kapımızın bir metre sağından itibaren uzanan duvar amcamların mutfak duvarı idi.

Hallaç pamuğu sözünü biliriz de bu *hallaç* kimdir, ne iş yapar, onu bilmeziz. Evlerde kullanılan yorgan ve yastıkların içleri zamanla bir tür keçeleşmeye yüz tutması sonucu kullanımı zorluğu doğurur. *Hallaç* adını verdiğimiz bir tür zenaatkâr evlere gelip ellerinde *yay* adı verilen özel aletleriyle keçeleşenleri atmaya başlar. *Yay tokmağı* ile vurulan *yay* ise pamukları öyle bir atar ki görülmeğe değer. İşte *hallaç* çırağı Saim Hoca bu işe soyunmuş görünüyor. Mekân mı? Sokak kapısının hemen arkası...

Dedemin vefatından sonra koca ev ikiye bölününce kuyu ve havuz amcamlarda kalmış. Bizimkiler de kuyu açtırıp yanına önce bir de tulumba bağlatıvermişler. Sonrası ise bir havuz. O üçlünün; kuyu tulumba ve havuz, pek çok hatıramızın kaynağı olup çıkıvermiştir. Havuz'un kenarlarında çiçekler, arkasındaki tarihî ve yazlık odamız. Sol taraftaki bina ise büyük odamız ve altında ise izbemiz...

Çaybaşı'ndaki evimizde aşure günleri hiç ihmal edilmezdi, tıpkı çocukların şivliliği gibi... Büyük aileme her hafta sonu yaptığım ziyareti bu sefer aynı zamanda aşure günlerine rastlamış. Ağabeyimin eşi Feride Hanım, büyük kızları Sıdika Fahrünnisa, ben Saim ve ayakta ağabeyim Hasan Bey. Yeğenimle ben ziyarete gelmişiz ve kismetiniz olan aşurelerimizi yiyoruz. Arkada sokak kapısı, sağ önde izbe ve ileride ahır kapısı. Ağabeyim ve kızı bugün aramızda değiller.

Evimizin çok işlevli odası... Adı üzerinde *Büyük Oda*... Karşıda sedir ve üzerinde minderler ve etrafı kuşatan birkaç yastık. Böyle evlerin olmazsa olmazları... Pencereleler çiçeklerle dolu... Ve tepede, babamızın hattıyla yazılmış levhalar... Yastıkların üzerleri özel süslemelerle güzelleştirilmiş. Karşı sağdaki pencerede görülen saatin yerinde bir zamanlar akü ile çalışan radyomuz vardı da ben onun alt köşesinde oturmayı çok severdim. Her cumartesi günü 17.00'de başlayan Çocuk Saati sevdiğim programların başında gelirdi. Kartal Tibet de o yıllarda bu saatin oyuncularından idi. Ağabeyim Hasan Sakaoğlu ile bir sohbet anı...

Bahçemizde bir ikindi kahvaltısı... Büyük kızım Dr. Selcen Hanım ile eşi Dr. Ali Manavgat Bey İzmir'den gelmişler ve ailecek atıştırmalıklarla nefsimizi köreltiyoruz. Ağabeyim Hasan Bey, eşi Feride Hanım, en küçük kızları Hayriye Hanım, Selcen kızımız, eşim Yurdanur Hanım ve Ali Bey. Ben fotonuzun sandalyesi ise sol başta boş... Sol arkamız yemyeşil, onun sağında hatmi dalları yükseliyor ve en sağda kısmen görülen ise yapımında benim de çalıştığım kümesimiz. Ya geri plandaki tuhaf görünüşlü yığıntı benzeri yer? İvır zıvır şeylerin konulduğu kapalı alan! En gerideki evler Ulurmak

Caddesi üzerindeki meskenler... Tabii onlar da yıkılmayı bekleyen meskenler.

Önce kişilerimizi bir tanıtalım, ben fotonuz burada anziendam eyliyor; sağimdakiler: İki kızım Seren ve Selcen Hanımlar, amcaları Hasan Bey ve amcalarının küçük kızı Hayriye Hanım... Otların boyunu görüyorsunuz... Diz boyu. Bir zamanlar oralara pusta denilirdi ve en güzel üzümeleri toplar, yer ve pekmezini kaynatırdık. Soldaki duvar Komşumuz Ambarlılarla ortak... Ben duva-

rın dibinde kaç ikinci gölgesinde kitaplar ve dergiler okudum. Badem ağacı çocukluğumda yoktu, acaba kargaların bıraktıklarından mı? Arkadaki villamsı evin, ne acıdır ki, ömrü kısa sürdü ve bizim yüz yıllık evlerle birlikte yerle bir edilivermişti.

Bunca ağıttan sonra mutlu son mu diyeceğiz, bilemiyorum. Kuralar çekilmiş, herkes evine kavuşmuş.

Ben de kura çekenlerden biri idim ve Belediye Başkanımız birkaç kişiye kocaman birer anahtar sunmuşlardı. Bir gün, neredeyse 30 yıllık dost ve kaptan Hacıfettahlı Mehmet Anadolu ile eskimeyen mahallem yolunu tuttuk. Birkaç fotoğraf ile mülkümüz olan katın yer aldığı Asya Sitesi'nin yan tarafından bu fotoğrafı çektiriverdik. Artık 2006 yılından beri Yaka ile Meram Yeni Yol arasındaki bir yerde yaşıyoruz. Kitaplıklarımı söküp buralara taşımak bile bir ömür alacak. Üçüncü kiracımdan da memnunum.

BELGELERLE KONYA HAMİDİYE SANAYİ MEKTEBİ MAARİF DEĞİRMENİ

Ali IŞIK

Giriş

Tam adıyla Konya Hamidiye Sanayi Mektebi, ünlü Konya valilerinden Avlonyalı Mehmet Ferit Paşa (1851-1914)'nın girişimleriyle vücuda getirilmiştir. Halktan toplanan 18 bin kuruş yardımıyla 1899 yazında okulun inşaatına başlanılmış, 1901 Eylül'ünde de okul eğitim-öğretime açılmıştır (Sarçelik 2009: 212). Okul, istisnasız Müslim ve gayrimüslim Osmanlı vatandaşı öksüz, yetim ve kimsesiz çocuklarının tahsil ve terbiyeleri ile bilgi ve sanat öğrenerek fakirlik, ihtiyaç ve cehalet felaketinden kurtarılmalari amacıyla kurulmuştur (Karatay 2017: 134). 1901 yılında üç yıl süreli bir kurum olarak eğitim-öğretime başlayan okulda, öğretimin esasını meslek dersleri oluşturmakla birlikte ders programlarında rüştiyenin üzerinde nazari dersler de yer almaktaydı. Açıldığı dönemde okulda sanat şubeleri olarak Demircilik,

Tesviyecilik ve Marangozluk birimleri bulunmaktaydı (Sarçelik 2009: 218, 219).

Konya Sanayi Mektebi, Cumhuriyet Döneminde aynı binada 1967 yılına kadar Sanat Mektebi, Bölge Sanat Okulu ve Sanat Enstitüsü isimleriyle eğitim-öğretim vermeye devam etti. 1967-1968 Öğretim Yılı'nda şehir stadyumunun güneyinde inşa edilen yeni binasına taşındı. Eski bina Karatay Lisesinin kullanımına verildi. Karatay Lisesi binada 1977 yılına kadar eğitim-öğretim verdi. İki yıl kadar boş kalan bina 30 Mart 1979 tarihinde çıkan yangında büyük hasar gördü. Daha sonra restore edilen bina bir ara İl Genel Meclisi (Sarçelik 2009: 225), günümüzde de Konya BB Zabıta Daire Başkanlığı binası olarak hizmet vermeyi sürdürmektedir.

Maarif Değirmeni

Konya Sanayi Mektebi açıldığı sırada tahsis edilmiş bir geliri bu-

Maarif Değirmeni, Haşim Karpuz

lanmamaktaydı. 1901 yılı yazında inşası tamamlanan okul binasında düzenlenen halı-kilim sergisinden elde edilen gelirle ve halktan toplanan yardımlarla okulun masrafları karşılanmaya çalışılmıştı. Ayrıca Vılayet Umumi Meclisinin öğrenci sayısını artırma kararına bağlı olarak mülhakat belediyelerinin gelirlerinden %5 oranında kesintiye gidilerek bu kaynak da okula aktarılmıştır.

Okul yararına 1902 yılında 100 bin kuruşluk bir piyango tertip edilmiş, piyango hasılatından kalan paralar ve “muhtar intihabatı [seçimleri] varakası” bedellerinden sağlanan gelir ile okul atölyelerinin siparişlerinden kazandıkları kârlar okulun gelirlerini oluşturmuştur (Sarıçelik 2009: 214). Sanayi Mektebine gelir sağlamak için bu geçici tedbirlerle kalınmamış, okula sürekli bir gelir sağlamak amacıyla bir de “dakik [un] fabrikası” inşa ettirilmiştir. Osmanlı arşivi belgelerinde önceleri “dakik fabrikası ve Deliklitaş Un Fabrikası” adlarıyla anılıp daha sonra Konya’da “Maarif Değirmeni” olarak tanınan değirmenin kuruluş sürecini Osmanlı arşivi belgelerinden takip edelim.

11 Ekim 1903 tarihli belge:

Hamidiye Sanayi Mektebi un fabrikası temelini, Sultan Abdülhamit’in tahta çıkışının 25. yıldönümüne denk gelen R 19 Ağustos 1317/M 1 Eylül 1901 tarihinde atıldığını⁽¹⁾, Konya Valisi Mehmet Tevfik Bey’in [Biren: 1867-1956] konuyla ilgili olarak Mabeyn-i Hümayun Başkıtabetine yazdığı bu yazıdan öğreniyoruz. Aslında değirmen inşaatının tamamlanabilmesi için Dersaadet’in yardımını dilemek amacıyla kaleme alınan bu yazıda Vali Mehmet Tevfik Bey özetle şu hususlardan söz etmektedir (Belge Nu. 1):

(1) Değirmenin yeri Meram’da Kadı Yokuşu denilen Dereköyü Aşağı Mahalle girişinin köye nazaran doğu, yokuşa nazaran batı ucunda, Deliklitaş mevkiidir (Es 1971: 3).

Değirmenin inşaatı devam ederken bir yandan da değirmen için gerekli araç-gereç Avrupa'ya sipariş edilmiştir. Değirmenin dere kenarında inşa edilmesi sebebiyle temellerine tahminlerin üstünde masraf yapılması, değirmenin toplanan yardımlarla tamamlanma imkânını ortadan kaldırmıştır. Gelinen noktada toplanan yardım paraları tamamen bittiği gibi yardımseverlerden yeniden yardım toplamaya da uygun ortam yoktur. Bu durumda inşaatın tamamlanmadan kışın etkilerine bırakılması harcanan paraların boşa gitmesine sebep olacağından yüce sultan hazretlerinin cömertliğine müracaat etmekten başka çare kalmamıştır. Bu talep üzerine 30 Ağustos 1902 tarihinde, eğitim yardımları hissesinden vilayet eğitim kurumları karşılığı olmak üzere Osmanlı Bankasında nemandırılmakta olan ve iki bin beş yüz lirayı aşan mevcut paradan altı yüz lirası değirmene verilmiştir. Ne yazık ki inşaatın tamamlanmasına bu para da yetmeyince yine Dersaadet'in kapısını çalmaktan başka çare kalmamıştır (BOA, Y..PRK.UM.. / 67-12-4, H 19.07.1321).

25 Kasım 1903 tarihli belge:

Gümrük Dairesinin bu tezkeresi, Konya Hamidiye Sanat Mektebi un fabrikası için İsviçre'den getirtilen araç ve gereçten gümrük resmi alınmamasına dairdir. Bu belgeden un fabrikası araç gerecinin Zürih'teki A. Millo Fabrikasına sipariş verildiği de öğrenilmektedir (BOA, İ..RSM. / 19-30, H 6.03.1322) (Belge Nu. 2).

O günkü sanayimiz adına oldukça ibretimiz gördüğümüz için ithal edilen araç-gerecin listesine de burada yer vermek istiyoruz:

Hû

Hamidiye Sanayi Mektebine karşılık olmak üzere Konya'da Deliklitaş adlı mevkiide inşa edilen değirmen için İsviçre'nin Zürih beldesinde "A. Millo" Fabrikasına sipariş

olunan makine ve araç ve gereçleri belirten defterdir:

Adet

- 1 Türbin tabir olunan su çarkı
- 1 Boru
- 7 Muhtelif mil
- 14 Muhtelif seler yatağı [rulman]
- 37 Makara
- 1 Krapodin [Olukları tıkayabilecek ve suyun akmasını engelleyebilecek dalları, yaprakları ve diğer kalıntıları tutma aracı.]
- 1 Seler yatağı ve krapodin
- 5 Dişli
- 3 Değirmen taşı demiri
- 3 Destek
- 3 Bovatar [kılavuz yatakları]
- 3 Anil
- 9 Değirmen taşı gönyesi
- 3 Değirmen taşı
- 603 Muhtelif vida
- 1 Menfes [aspiratör]
- 1 Kalbur makinesi
- 1 Tefrik makinesi
- 1 Buğday temizlemeğe mahsus oreka

Belge Nu. 2

Handwritten list of items in Turkish and French, likely a catalog or inventory. The text is written in Ottoman Turkish script. At the bottom, it says "1.2.2019 19/30".

Belge Nu. 3

Handwritten document with a table and text. The table has columns for various items and their quantities. Below the table, there is a signature and a date stamp: "OSMANLI ARŞIVI BEQ 2704 V 2320 3".

Belge Nu. 4

1 Yıkama ve kurutma makinesi

1 İrmik temizleme makinesi

Muhtelif ebatta kayışlar

1 Mil karşılığı

3 Bağlantı kayışları

200 Kova

1 Vinç

1 Vidalı palye [yatak]

2 El arabası

18 Çekiç

2 Çekiç sapı

1 Bileği taşı

1 Kavşala [kösele] taşı

3 Kıl süpürge

1 El fırçası

2 Taş fırçası

2 Delik zımba

2 Kayışları kaldırmak için [kayış asansörü]

1 İngiliz anahtarı

40 Çuval çengeli

1 Su terazisi

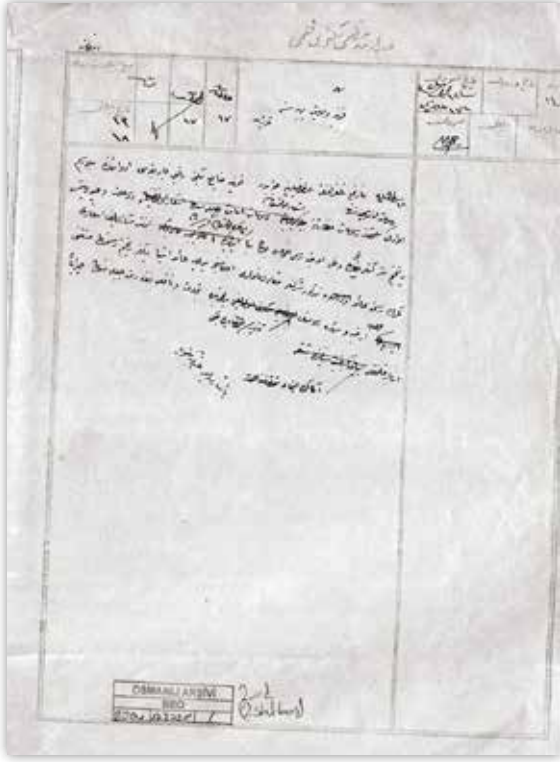
500 Kayış çengeli

2 Kilo

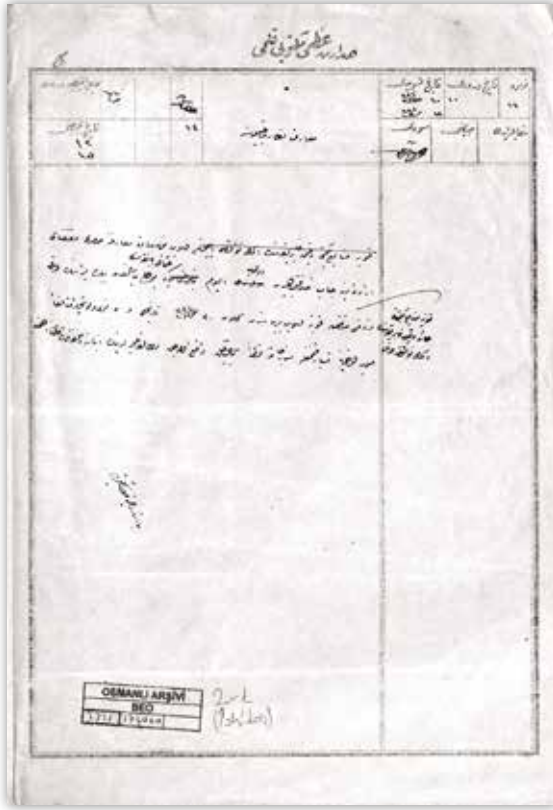
14,5 Arşın elek kumaşı (Belge Nu. 3)

25 Şubat 1904 tarihli belge: Konya Valiliğinden Sadrazamlığa gönderilen bu yazıda tıpkı gümrük vergisi gibi yukarıda adı geçen şirketin istediği 30 lira ambar kirasının da aranılmamasına dairdir (Belge Nu. 4).

2 Mart 1904 tarihli belge: Sadrazamlıktan Ticaret ve Bayındırlık Bakanlığına yazılan bu yazı Konya Valiliğinden Sadrazamlığa çekilen 25 Şubat 1904 tarihli telgraf üzerine kaleme alınmıştır. Değirmenin Avrupa'dan getirilen araç-gereci gümrük vergisinden muaf olmasına rağmen Galata Haydarpaşa Rihtım Şirketi 30 lira ambar kirası/

Belge Nu. 7

Belge Nu. 8

Bakanlığının Sadrazamlığa verdiği bilginin tekrarından ibarettir (BOA, BEO_/ 2304-172728-4, H 13.01.1322) (Belge Nu. 7).

26 Nisan 1904 tarihli belge:

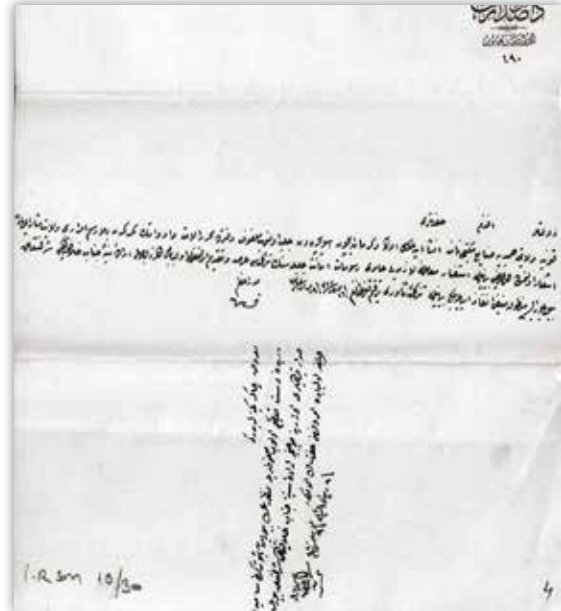
Sadrazamlıktan Maarif Bakanlığına yazılan bu yazı, Konya Valiliğinin Sadrazamlığa gönderdiği 16 Nisan 1904 yazıya istinaden kaleme alınmıştır. Mezkûr yazı Osmanlı Bankasında bulunan paradan bin liranın Konya Sanayi Mektebine ait un fabrikasının eksiklerinin tamamlanması için harcanması talebine dairdir (BOA, BEO / 2321-174060-4, H 12.02.1322) (Belge Nu. 8).

2 Mayıs 1904 tarihli belge:

Avlonyalı Mehmet Ferit Paşa'nın imzasıyla Sadrazamlıktan padişaha sunulan bu belge de Maarif Değirmeninin ithal edilen araç gereçlerinde gümrük vergisi alınmamasıyla ilgilidir. Sadrazamlığın bu dileğine olumlu cevap ise Mabeyn Başkâtibi Tahsin Paşa'nın imzasıyla mezkûr dilekçenin altındaki notta belirtilir (BOA, İ..RSM. / 19-30, H 6.03.1322) (Belge Nu. 9).

28 Nisan 1904 tarihli belge:

Yine Ferit Paşa'nın imzasıyla Maarif Bakanlığına yazılan yazıda, Konya

Belge Nu. 9

Belge Nu. 10

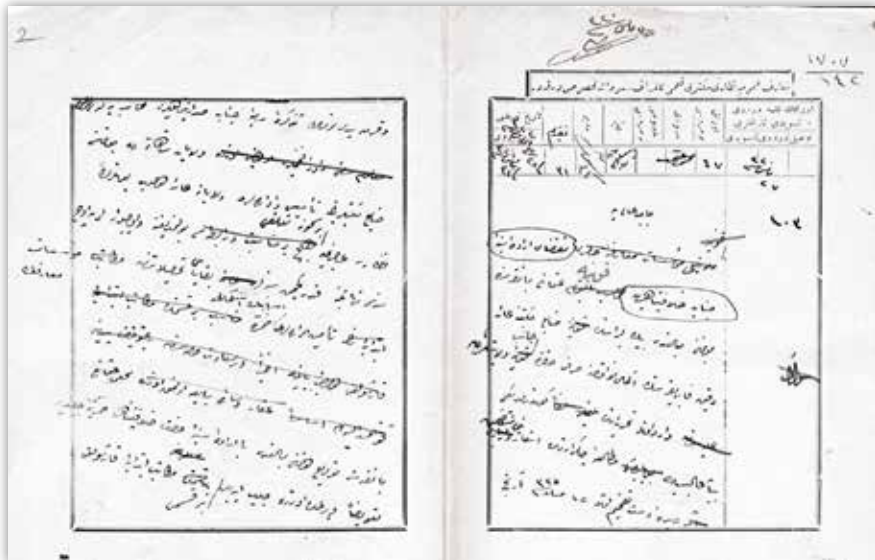
Belge Nu. 11

Valiliğinin, değirmenin eksiklerinin tamamlanabilmesi için Osmanlı Bankasında bulunan paradan bin liranın tahsisi dileğinin değerlendirilmesi istenmektedir (BOA, MF.MKT. / 785-30-4, H 28.03.1322) (Belge Nu. 10).

29 Mayıs 1904 tarihli belgede genel maaşların ödenmeye başlanması gerekçe gösterilerek Konya Valiliğinin talebinin mümkün olamayacağı belirtilmektedir (BOA,

İ..RSM. / 19-30, H 6.03.1322) (Belge Nu. 11)

12 Haziran 1904 tarihli belge: Eğitim Bakanlığından Sadrazamlığa yazılan bu yazıda da değirmenin eksikliklerinin tamamlanabilmesi için istenilen bin liranın, genel maaşların ödenmeye başlanması sebebiyle verilmesinin mümkün olamayacağına dairdir (BOA, İ..RSM. / 19-30, H 6.03.1322) (Belge Nu. 12-1, 2).

Belge Nu. 12-1

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a petition or official document, written in a cursive script. It contains several paragraphs of text.

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a petition or official document, written in a cursive script. It contains several paragraphs of text.

Belge Nu. 15

DEMİNLARŞIYI 2 wık
BEO (zahf bel)

dan değirmen ihalesinin feshine dair hem Sadrazamlığa hem de valiliğe verdiği dilekçeler üzerine yapmıştır. Selahaddin Efendi dilekçesinde; değirmenin açık artırma şeklinde yapılan ihalesi için depozito akçasını ödediğini, açık artırmaya geçildiği sırada Tenekeci Osman Efendi tarafından yapılan teklif ve ısrara dayanarak üçte bir hissesi kendisine ait olmak üzere ortaklaşa kiralamayla kararlaştırdıklarını, ancak ihale sonrası Osman Efendi'nin sözünde durmadığını, şayet ihale feshedilirse değirmenin yıllık 350 liraya kesilen kira bedeline yüz lira zam edeceğini belirtmektedir. Lakin usul ve nizama uygun yapılarak kesinleşen ihalenin feshine imkân olmamakla birlikte valilik Hacı Osman'la yaptığı görüşmelerde anılan kişinin sanayi mektebine yardım mahiyetinde 100 lirası peşin, 100 lirası da 100 gün vadeli teminat şeklinde olarak 200 lira vereceğini be-

lirtmesi üzerine konu kapatılmıştır. Bu belgeden Maarif Değirmeni inşaat mühendisinin **Mösyö Roş** olduğu da öğrenilmektedir (BOA, BEO / 2703-202658, H 13.09.1323), (Belge Nu. 15).

10 Nisan 1906 tarihli belge: Konya Valiliğinden Sadrazamlığa yazılan bu yazıda İl İdare Meclisinin karar sureti özetlenmektedir (BOA, BEO / 2703-202658, H 13.09.1323), (Belge Nu. 16).

Sonuç
Maarif Değirmeni, Konya Sanayi Mektebine sürekli gelir sağlama amacıyla Meram'ın Deliklitaş mevkiinde Sultan Abdülhamit'in 25. yıldönümüne denk gelen 1 Eylül 1901 tarihinde temeli atılmıştır. Mühendisliğini Mösyö Roş'un üstlendiği değirmenin araç ve gereçleri İsviçre-Zürih'teki A. Milo Fabrikasından ithal edilmiştir. Değirmenin inşaatı üç yılda tamamlanarak Sul-

mekçi Zade Mehmet Efendi merhumun malı bulunduğu sırada çıkan bir yangında tamamen yanmış, 1965'ten sonra tekrar betonarme olarak inşa ettirilmiştir. Değirmen binası günümüzde yem fabrikası olarak hizmet vermektedir (Ulutürk 2011: 455).

KAYNAKÇA:

ES, Selçuk (1971), "Büyük Konya Ansiklopedisi", *Yeni Konya*, 18 Kasım, s. 3. (Ayrıca bk. Koyunoglu Müze ve Kütüphanesi, Envanter Nu. 3512, C 6).

FIRAT, Nurcan İnci (2005), "Konya'daki Eski Sanayi Mektebi", *Vakıflar Dergisi*, S 29, Ankara, s. 345-371.

KARATAŞER, Büşra (2017), "Konya Hamidiye Sanayi Mektebi (1901-1906)", *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C 6, S 1, Kırklareli, s. 121-138.

KARPUZ, Haşim (Haz.) (1998), *Fotograflarla Geçmişte Konya*, İstanbul: Konya BB Yay. (4. bs.), s. 153.

KONYALI, İbrahim Hakkı (1964), *Âbideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*, Konya: Yeni Kitap Basımevi.

ÖNDER, Mehmet (1952), *Konya Maarifi Tarihi*, Konya: Ülkü Basımevi, s. 65-66.

SARIÇELİK, Kerim (2009), "Osmanlı Devri Konya'sında Modern Eğitim-Öğretim (1869-1919)", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı*, (Doktora Tezi), Konya.

SEMİZ, Yaşar-Recai KUŞ (2002), "Konya Sanayi Mektebi", *KTO Yeni İpek Yolu Dergisi Özel Sayısı Konya Kitabı V*, (Ed. Yusuf Küçükdağ), Konya, s. 103-142.

SORUÇ, Nurullah (2016), "Konya Sanayi Mektebi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.

ULUTÜRK, Muammer (2011), "Meram'da Tarihi Su Değirmenleri", *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, Yıl: 16, S 29 (Bahar), s. 447-460.

tan Abdülhamit'in 28. cülus yıldönümünde (1 Eylül 1904) açılışı yapılmıştır. Değirmenin kiralanması ihalesi için İstanbul'dan da tüccarlar gelmişlerse de üç yıl olarak ilan edilen kira süresini az bularak ihaleye katılmamışlardır. Kendisine hisse vereceğini belirterek rakibi Hüseyin Çelebizade Selahaddin Efendi'yi ihaleye girmekten vazgeçiren Tenekeci Hacı Osman Efendi, yıllık 350 lira kira bedeliyle değirmenin ilk müsteciri olmuştur.

Yıllarca hizmet eden bu değirmen 1956 senesinde tüccardan Ek-